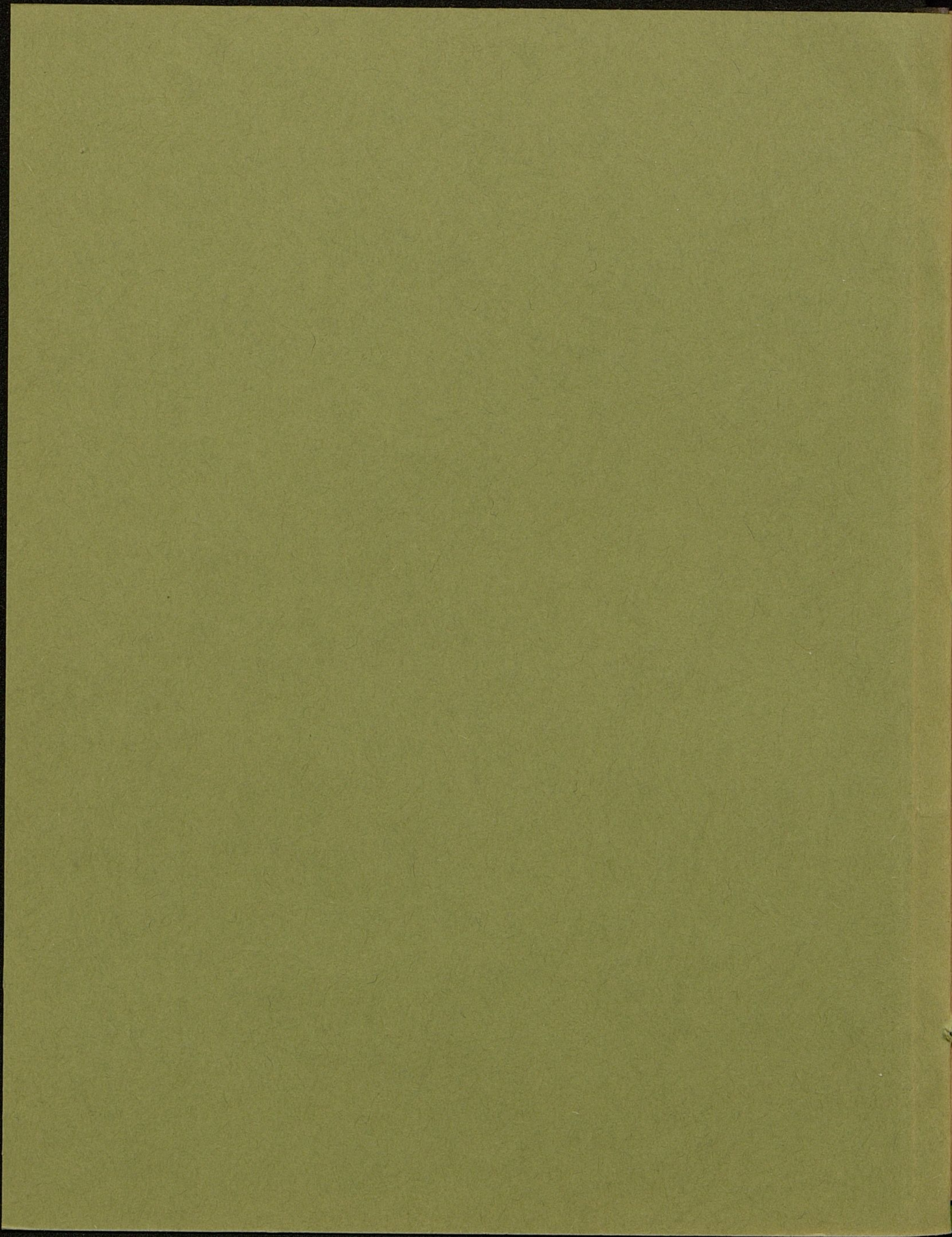

05

A

1334

De
 QVÆSTIONE ETHICA:
 QVousq; Violentum
 & Ignorantia Actiones homi-
 num Inyitas reddant &
 excusent?

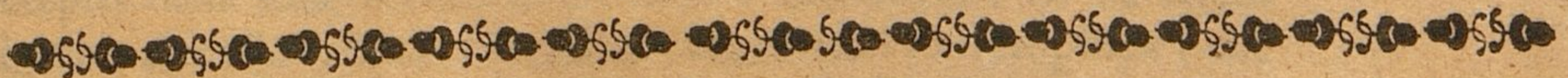
Ad diem V. Aprilis, DEO dante,
 publicè disputabunt
 PRÆSES

M. JOHANNES Müller/

&

RESPONDENS

CONSTANTINUS ZIGERA/
 WITTEBERGA-SAXO.

WITTEBERGÆ,
 Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.
 ANNO M. DC. LXXVI.

QUESTIONE ETHICA:
Quorsp; Violentum
& Ignorantia Actiones homi-
num Invisas reddunt &
exclusiones?

05 A 1334

M. JOHANNES
CONSTANTINUS
WITTEBERG
THE MATTHEI PRINCIPAL. A. M. T. P. P.
L. A. M. D. C. LXXVI

CUM DEO!

§. I.

Ogitanti mihi, quamnam seligerem materiam, in qua ingenium meum exercerem, commodè hæc, quam Rubrum Disputationis meæ sistit, in mentem veniebat. Ea enim multum momenti conferre ad Jurisprudentiæ studium, ad quod in posterum animum, DEO clementer annuente, sum applicaturus, videtur. Nam quid familiarius est hominibus, de delictò aliquò accusatis, quam quòd invitos se id fecisse, & vel vi ad illud esse adactos, vel ignorantia inductos dicant? Multum igitur interest, Judicem, aut eum, qui in forò causas agit, ex civili Prudentiâ tenere, quousque cum violentiæ, tum ignorantia excusatio se extendat. Aliàs enim & vim Legibus sæpissime inferet, & injustum feret judicium. Adsit modò cœptis meis ex alto Numen Divinum, efficiatque, ne materiam hanc pertractandò aut vim adhibeam veritati Philosophicæ, aut ignorantia nebulis involvar. Quod si ab ipso impetravero, nunquam laudes ejus commemorare desinam.

§. II.

Ut autem de toto hoc negotio meliùs judicari queat, ante omnia, quid & quotuplex sit Violentia, quid & quotuplex Ignorantia,

rantia, prælibandum est. Definitur *Violentum* apud Philosophum, quòd sit id, cuius principium est extra agentem, ita ut is, qui agit vel patitur, planè nihil ad actionem conferat. Sicuti enim principium Spontanei existit in ipso agente, estq; nihil aliud, quàm impulsus appetitûs, quò homo, quod gratum ipsi est, persequitur, & quod ingratum, repudiat: ita, vice versâ, in Violentò homo, contra inclinationem & appetitum suum, à principio aliquo extrinseco, ad agendum compellitur vel movetur. Duæ autem Violenti species communiter constituuntur, *Violentum* nempe *merum* s. *simpliciter tale*: & *Mixtum* sive *tantum secundum quid tale*. Ac prius quidem, quod propriè Violentum dicitur, propter fortiolem principii externi vim, jamjam descriptum dedimus; ad quod, sicuti vel ex descriptione constare potest, tria requiruntur: (1) *Ut principium movens sive impellens sit extra agentem*, si non semper ratione loci, tamen ratione inclinationis (i. e. contra inclinationem vel impetum internum agentis moveat.) (2) *Ut principium illud externum sit satis validum ad perficiendum motum*, (quem hîc non physicum, sed morale intelligimus,) sive, ut causa movens habeat majorem vim cogendi, quàm, qui cogitur, habet resistendi. (3) *Ut Subjectum agens vel patiens nihil adjumenti ad actionem vel passionem conferat*, h. e. is, cui vis fit, non consentiat in actionem, aut illam promoveat, aut saltem voluntatem patiendi adferat: sed potiùs reluctetur, consensum retrahat, in ipso actu assiduè reclamet, & actionem, quâ pote, impedire conetur. *Violentum* autem *Mixtum* sive *secundum quid tale* est, in quo partim vis aliqua extrinsecùs, partim intrinsecùs ipsa voluntas ad agendum movent. Exinde enim mixtum appellatur, quia Violentum & Voluntarium in eò temperantur.

§.3. Hac-

§. III.

Haftenus de Violentō. *Ignorantia* propriè accepta, & quæ hujus loci est, describi potest *per privationem scientiæ rerum earundemq; circumstantiarum, in subiecto apto aliàs nato.* Quemadmodum enim in Spontaneō, ex parte agentis, præter impulsione appetitūs, necessaria est scientia rerum, quæ aguntur, & omnium eorum, quæ res circumstant: ita eadem, mutato rerum statu, in Ignorantia abest. Etsi verò variè à Scholasticis dividi solet Ignorantia, nos tamen omnes illas divisiones (reales) ad tria capita commodè referri posse statuimus, si scilicet dispescatur vel *ratione principii*, vel *ratione objecti*, vel denique *ratione consequentis*. Ratione principii Ignorantia alia *invincibilis*, alia *vincibilis* est: Scholastici involuntariam & voluntariam appellant. *Illà provenit à principio externo*, quod vel non est in nobis, aut, ubicunque sit, nostrâ tamen culpâ non existit. *Hæc oritur à principio externo*, quod in nobis existit, ac nostrâ quidem culpâ, cum per voluntatem eò facile potuissimus carere. Objecti ratione est vel *Juris*, vel *facti*. *Ignorantia Juris vocatur, ubi nescimus, quid justum, honestum, decorumq; sit, quid fugiendum, quidve sequendum.* Et hæc rursus distinguitur in *Universalem*, & *Particularem*. Prior denuò est vel *Juris Naturalis*, quando Naturæ leges, vel *Juris Positivi*, quando generales cujusdam Regis aut Principis constitutiones ignorantur. Posterior est, quâ ignoramus speciale aliquod Magistratūs edictum, certum duntaxat casum respiciens.

Ignorantia facti

A 3

est,

est, ubi non ignoratur, an aliquid justè, an
injustè fiat; sed ubi singulares quædam cir-
cumstantiæ, in quibus omnis actionis vis po-
tissimum consistit, ignorantur. Tandem respe-
ctu consequentis aliam ignorantiam consequitur voluptas, a-
liam sequitur vel dolor, vel pœnitentia; pro quorum conse-
quentium varietate & ipsa ignorantia variat.

§. IV.

Hæc ita strictim adduxisse sufficiat. Nunc ad rem ipsam
veniamus. Primum igitur *Violentum merum*,
sive simpliciter tale ubiq; actionem externam in-
vitam reddit, & moraliter tum à pœnâ, tum et-
iam à culpâ excusat: si scilicet adsint omnes circum-
stantiæ, quas ad ejusmodi violentum requiri suprâ diximus.
Qui enim ita agit, is planè nihil ad actionem moraliter (phy-
sicè enim concurrere aliquò modò potest,) confert, sed in
ea nudè tantum, citra appetitum suum, movetur: quare
etiam, quasi aliquid egisset, accusari nequit. Sic Judæi illi,
qui jussu Antiochi Tyranni, hederâ coronati, per lictores
summâ violentiâ ad Bacchi sacrificium pertrahebantur, de
quo II. Maccab. VI, 7. legere est, criminis alicujus rei haud
habendi sunt. Ita & nemo pœnâ vel mulctâ dignam judi-
care debet mulierem, quæ stuprum violentum contra volun-
tatem suam perpeffa est: quare quid accidit Lucretiæ, filiæ
Tricipitini, & uxori Collatini, sicut refert Livius, Dec. I.
lib. I. & quare quid experiuntur honestæ virgines & matro-
næ, cum urbs aut regio aliqua vi expugnatur. Fœdisimo-
rum

rum enim hostium libidinibus corpora sua polluere coguntur, & si vel maximè totis contrà nitantur viribus, cedere tamen necesse habent causæ illi externæ, & admittere tandem amplexus ejusmodi, minùs jucundos atqve gratos sibi existentes. Si autem unum ex requisitis adductis desit, tunc statim actio invita esse desinit, nec excusationem ampliùs meretur. Occidat, verbi gratiâ, aliquis alterum ex irâ, quam concepit in pectore, invitam dicere actionem non debes, nec eam excusare potes, quia prîncipium ejus est in ipso homine occidente. Adegit enim ibi appetitus sensitivus voluntatem, (adversus quam toties rebellat, cùm hæc in illum non servile, sed civile imperium exerceat, sicut magnus illæ Stagiræ alumnus loqui amat,) ut committat aliquid, quod ab honestate & rectâ ratione aberrat. Aut trahatur aliquis sive in lupanar sive in cauponam abs hominè longè imbecilliori, quàm ipse est, rursus non invita fit actio, aut excusatione digna, quia qui trahebatur per firmum corporis robur resistere poterat. Vel deniqve inferatur stuprum alicui Virgini, detestanti quidem externò gestu factum turpe, internò tamen motu, propter voluptatem, quæ exinde redundat, in illud consentienti, ita, ut, juxta communem versiculum,

Actio displiceat, passio grata fiet,

iterum & invitum & excusationis prætextus exfulant; quia Virgo voluntatem patiendi habuit.

§. V.

Deinde Violentum Mixtum sive secundum quid tale actionem magis voluntariam, quàm invitam reddit.

Digladantur e-
quidem

quidem inter se Civilis Prudentiæ Doctores, utrum actiones istiusmodi, quæ partim à vi externâ, partim ab interno voluntatis consensu proficiscuntur, & Mixtæ communiter appellantur, Spontaneis, an verò potius Invitis adnumerari debeant. Et sunt, qui Aristotelis autoritate nitentes, ad Invitum eas prorsus inclinare adserunt. Verùm si & rem ipsam, & Philosophi verba rectè ponderemus, non usquequaque horum sententia erit approbanda. Tenendum itaque, quòd actiones illæ considerentur *vel ἀπλῶς ἔ simpliciter, vel ἑπιπλῶς, sive respectivè*, respectu scilicet circumstantiarum, imprimis finis & temporis. Priori modò pro invitis meritò habentur: sed posteriori ratione magis spontaneæ & voluntariæ sunt dicendæ. Exemplis, puto, res fiet manifesta. Exorta sit gravis in mari tempestas, & mercator aliquis, mortis periculum timens, jacturam mercium, quas ex terris peregrinis navi advehit, faciat: Hic actio quidem ratione substantiæ suæ est invita, quia extra hunc casum mercator nunquam merces suas Neptuno consecraret: ratione tamen temporis & finis voluntaria manet. Tali enim tempore mercator, ut salvus evadat, eligit jacturam opum, ne vitæ jacturam faciat. Sic si solvenda est latroni, mortem minitanti certa quædam pecuniæ summa, invitè sanè ejus solutionem præstat viator: quia verò isto tempore mavult pecuniam dare, quàm mortem oppetere, continuò invitum exspirat. Quamvis itaque in his actionibus non tantâ, quantâ in aliis, voluntas gaudeat libertate; tamen, quia agenti adhuc datur optio, utrum vitam eligat, an bonorum jacturam, meritò plus Spontaneum, quàm Invitum easdem participare dicimus.

§. VI.

Cæterùm Mixtæ illæ actiones non similem, sed disparem effectum sortiuntur. *Modò enim ob eas accusa-*

cusamur, modò excusamur, modò vituperamur, modò laudamur. Non excusamur tan-

tùm, sed & *laudamur*, quando quippiam, nobis maximè molestum, vel indecorum etiam, nequitiæ tamen labe non notatum, magni cuiusdam mali evitandi causâ, facimus. Pertinent huc exempla de Mercatore & Viatore modò adducta. Item huc spectat actio Davidis, qui simulavit insaniam apud Philistæos, quò salutem suam, quæ apud illos homines periclitabatur, sartam tectam conservaret, *I. Sam. XXI, 13.* Referendi etiam huc, qui metu pœnæ deterrentur à facinoribus, formidine æternæ damnationis à transgressione Legis divinæ. *Accusamur & vituperamur,*

quando, propter malum aliquod evitandum, ingens committimus scelus, quod aliàs quemvis honestum prorsus dedecet. Ut, si quis, vitæ retinendæ ergò, DEUM abneget, aut patriam prodat. Satius enim longè esset mori, quàm tale quid designare. Quò referendi etiam sunt illi, qui, dum à morbo planè incurabili volunt liberari, aut infamiam evadere, aut insistentium hostium effugere truculentiam, sibi metipsis mortem adsciscunt: quod ultimum familiare imprimis est navali præliò decertantibus; quando enim se vident ab hostibus ita conclusos, ut elabendi non detur copia, beneficiò pulveris tormentarii incensi naves & seipfos cum navibus perdunt. *Tandem veniam & excu-*

sationem, extra laudis & vituperii consortium, *meremur*, cum atrocissimis doloribus, aut aliis, quæ humanam ferme excedunt sortem, adacti, minùs decorum quid committimus: verbi gratiâ, si aliquem, armis nos aggredientem, in vitæ discrimine constituti, occidamus. Sic veniam meretur miles, ab hoste captus, qui, vehementiâ torturæ adactus, Principis sui consilia prodit. Non enim omnes

B

æqvò

æqvò animi robore sunt præditi , ut pares esse queant tot malis ferendis.

§. VII.

Haftenus vidimus , quousque Violentum actioni nostræ prætereundere queamus , ut ea vel pro invita habeatur , vel excusetur. Nunc alteram , quæ adhuc restat , telam per texemus , & , quomodo ex Ignorantiâ nascatur actio invita & excusatione digna , expediemus. Tenendum ergò primum , quòd *Ignorantia Invincibilis* , (si verè talis sit , scil. & in se & in causa sua invincibilis moraliter ,) *actionem invitam reddat , Et eam excuset.* Nam qui tali Ignorantiâ laborat , rem ignotam scire non debuit , nec potuit. Ut , propinet quis alteri vini poculum , alius verò infundendò veneni quippiam admisceat , quod mortem exhaurienti conciliet : ibi certè qui propinavit vitrum accusari non potest , quia scire non potuit , quòd venenum vino admixtum sit , fuitq; error sensuum moraliter inevitabilis , & Principium Ignorantiæ planè extrinsecum , & alterius culpâ existens. Tametsi verò , sicut jam dictum , Ignorantia Invincibilis in totum excuset *à re ignoratâ* , sæpè tamen secundum quid tantùm excusat *ignorantem* ; scilicet si agens per talem Ignorantiam det operam rei illicitæ. Exempli causâ scortaturus aliquis ingrediatur lupanar , & incidat in foeminam sanguine sibi junctam , ignoret verò , foeminam illam tantâ necessitudine se attingere , adeoque se incestum illi inferre ; ibi quidem scortator excusatur à re ignorata , scilicet incestu ; ignorans tamen simpliciter excusari nequit , quia rei illicitæ scilicet scortationi studuit. Ita Oedipus , qui Patrem suum per Ignorantiam interfecit , excusatur quidem à parricidio , quia non habuit animum in-

terfi-

terficiendi parentem ; non verò ab homicidio, quia animum
occidendi hominem attulit.

§. VIII.

Prætereà attendendum probè est, *Utrum Ignorantiam Invincibilem, vel actionem potiùs ex tali Ignorantiâ profectam, sequatur dolor, an minùs.*

Si concomitantem habeat dolorem & pœnitentiam, invita redditur, & veniam promeretur, quemadmodum suprâ demonstratum est. Si verò post eam, (cognitò scilicet errore,) non sequatur dolor & pœnitentia, sed potiùs consensus atq; voluptas, nec invita est, nec excusatione digna. Quoniam n. omne illud, quod inviti rationem habet, contra naturalem inclinationem accidit, doloremq; adfert, actionem istam, quæ non dolorem, sed voluptatem parit, invitam non dici posse, perspicuum est. Et quia talis homo delectatur facinore suò, & gaudet, tam benè sortem, quamvis præter spem, cecidisse, excusari sanè non potest. Exemplum huc spectans refert Plutarchus in libello de tranquillitate animæ, quòd puerulus quidam lapide canem petere voluerit, & fortè fortuna novercam, quam adesse non senserat, percusserit, statimq;ve dixerit: Euge, non adeò malè cecidit lapis. Utut verò ejusmodi actio, per Ignorantiam invincibilem commissa, sed voluptatem comitem habens, Invita non sit, eam tamen neque Spontaneam appellari posse, absentia scientiæ docet. Excogitavit proinde peculiare nomen Aristoteles, specialiterq; *Non-Spontaneam* appellavit. Ut enim distincta sunt velle, nolle, & non-velle; cum velle actum approbationis simplicis & plenariæ, nolle simplicem & absolutam repugnantiam inferat; $\tau\omicron$ non-

velle autem medium locum occupet, & neq; simplicem & plenariam approbationem, neque omnimodam repugnantiam denotet: Ita Aristoteles illam actionem Non-Spontaneam dicere voluit, ut actum quidem approbationis simplicis ab ea excluderet, nec tamen pro absoluta quadam repugnantia, sed mediò potiùs inter hæc duo eandem haberet.

§. IX.

Ignorantia autem Vincibilis, cujuscunque rei sit, siue eam concomitetur dolor, siue voluptas, *nullò modò actionem invitam reddit, aut excusat.* Ratio est, quia talis Ignorantia est voluntaria saltem indirectè. Nam qui eam laborat, poterat illam, si voluisset, carere, & acquirere sibi scientiam, quæ impeditura fuisset actionem. Quod autem possumus & debemus scire, id, quando ignoramus, volentes ignoramus. Ut, si studiosus aliquis nesciat, melius esse, audire Doctores publicos, quàm domi intra privatos parietes studiò se macerare, is ignorantiam habet voluntariam, quia eam, modò vellet, facile carere posset, si scilicet Viros Doctos in consilium adhiberet. Porro homo ejusmodi ignorantiam laborans voluit principium siue causam Ignorantiæ, adeoque is ipsam etiam Ignorantiam, quamvis *saltem indirectè*, velle censendus est. Sic, si aliquis, probè perspectum habens, se justò largiùs potum cupidum rixarum esse, nihilominus tamen inebriaret se, ut nec pes neque mens officium suum facere possint, & per ebrietatem in rixa quempiam occideret, ignarus post exhalatam crapulam gestæ rei, is peccasset per voluntariam ignorantiam, & sic haudquaquam egisset invitus. Nam etsi directè hanc ignorantiam non voluit, quoniam
niam

niam tamen principium ignorantia, ebrietatem nimirum, voluit, ipsam simul ignorantiam indirectè voluisse dicitur. Accedit, quòd causa talium actionum non tam Ignorantia sit, quàm aliud quid, ut in exemplo priori supina negligentia, in posteriori ebrietas, in aliis inadvertentia, affectuum vehementia, aut simile aliquod vitium, quod habere, quòq; carere in nostrâ situm erat potestate. Unde qui ab ejusmodi principio motus agit, *ignorans potius, quàm per ignorantiam*, vel *ex ignorantia agere* perquam subtiliter à Philosopho dicitur 3. Politicor. cap. 2. quæ duo toto cœlo differunt, ut passim explicant Ethici.

§. X.

Observandum tamen, quòd istiusmodi Ignorantia, putà ex ebrietate, vehementiâ, inadvertentiâ, aut similibus orta, quamvis non simpliciter excusare, *minuere tamen nonnihil & allevare delictum*, (si non semper, tamen sæpè,) possit. Gravius enim videtur peccare, qui sciens & volens malum committit, quàm qui ignorans malum agit, præsertim non facturus, quod facit, si sciret, quid ageret. Sic, ut unicò tantummodò exemplò rem declarem, mitior illi pœna irrogari, imò ignosci interdum planè solet, qui sclopetum, quod globò oneratum nescit, potuisset tamen scire, si percunctatus fuisset, displodit, & globò hominem interficit. Ibi enim inadvertentia sive negligentia factum minuit, ut non puniatur tam graviter delinquens, quàm alius, qui datâ operâ hominem interimit. Accedit, quòd interdum quis vitium, ignorantiam causans, prospicere vix possit, ut, si quis præter opinionem inebrietur, nesciens naturæ suæ imbecillitatem, aut potùs vehementiam; qua-

le quid accidit Loto, qui, sumto in majori copia vino valde generoso, cuius non noverat vim, ignorans cum filiabus suis rem habuit, sicut legitur Genes. XIX, 33. 35. Unde non possumus adeo probare sententiam Pittaci, unius ex septem Sapientibus Græciæ, qui duplicavit poenam per ebrietatem delinquentibus, propter geminum delictum, ebrietatem scilicet, & id, quod per ebrietatem fuerat admissum. Ubi distinguendum tamen omnino est inter *Ebrietatem* & *Ebriositatem*. Illa unicum vel paucissimos saltem exprimit actus, ubi quis inopinato & præter spem vitium contraxit; & in Virum probum etiam cadere potest. Hæc autem perfectum Habitum infert, quando quis sæpe, sponte, datâq; operâ nimio potu se ingurgitat. Non in hæc, sed in illâ connivere Judex potest, si ex ea factum aliquod malum promanarit. Simile *de Ira* & *Iracundia* aliisq; iudicium esto.

§. XI.

Deinde quod ad Ignorantiam Juris spectat, Jus rite distinguendum est. Nam *Ignorantia Juris naturalis nullâ ratione actionem in vitam constituit, & indignos planè reddit delinquentes veniâ suppliciiq; condonatione*. Quia enim DEUS Jus illud omnium hominum cordibus inscripsit, adeo ut per Naturam notum sit, à nemine certè, qui compos animi est, ignorari id potest, aut debet. Hinc si allegetur à reo criminis talis ignorantia, exempli gratiâ, si homicida excusare velit ignorantiam generalis illius præcepti Juris; alterum non esse lædendum, invitum propterea factum de-

declari & impunè dimitti non debet, quia maleficus
meros dolos fingit. Quòd si tamen per Jus Naturale
intelligas etiam *conclusiones remotius inde de-*
ductas, peculiaribusq; implicatas circum-
stantiis, tum, licèt actio invita planè non efficiatur,
excusabilis tamen *quoadantenus* redditur, si præ-
fertim tam longè abeat à communissimis naturæ principiis,
ut aliquis non deprehendat earum à primo fonte deductio-
nem. Præterea fieri potest, ut quædam *circumstantia*
dubium aliquod circa Jus Naturæ moveat, quò casu rursus
non omnis excusatio deneganda est. Sic, nemi-
nem esse lædendum, multò minùs occidendum, de Jure qui-
dem naturæ est, & neminem fugit. Si tamen offendat for-
tè quis lethaliter vulneratum, precantem, ut interficiatur,
quò dolores illi ineffabiles cessent, & alter ipsius petito sa-
tisfaciat, poenâ, non quidem ordinariâ, sed mitiori plecten-
das videtur, propter circumstantias illas accedentes.

§. XII.

Ita & *Ignorantia Juris Positivi actio-*
nem invitam & *veniâ dignam non reddit,*
si scilicèt Jus illud, & quidem verbis claris ac perspicuis, fue-
rit promulgatum apud eos, quos obligat. Si verò Lex po-
sitiva non sit promulgata, aut ad omnium notitiam non per-
venire potuerit, veniam contra eam delinquens facilè con-
sequi potest. Exemplum præbet Jonathan, i. Sam. XIV. qui,
quoniam Saulis Patris edictum, de non capiendò cibò per
illum diem, scire non poterat, (conflixerat enim cum hoste,) capi-

capite quoque plectendus, uti quidem statuebat Pater, non erat. Addendum prætereà, quòd hæc ignorantia eos tantùm culpæ subjiciat, qui Legis conditori subsunt; vel etiam, qui ad tempus mercandi, aut peregrinandi gratiâ in ea provincia degunt. Reliquis enim extraneis impunè Jus illud ignorare licet. Porro *Ignorantia Juris particularis eos culpæ & pœnæ reddit obnoxios, ad quos Jus illud spectat*, suppositò iterum, quòd omnibus, quorum interest, clarè propositum fuerit. Tandem *Ignorantia facti*, si caret omni dolo, & nostrâ non est accersita culpâ, & delinquentem insuper vera admisi facinoris capit pœnitudo, *actionem reddit omnino invitam*, & idcirco etiam omnes, jure *talem prætendentes ignorantiam, Judicis animadversionem effugiunt*.

SOLI DEO GLORIA.

05 A 1334

ULB Halle
003 781 011

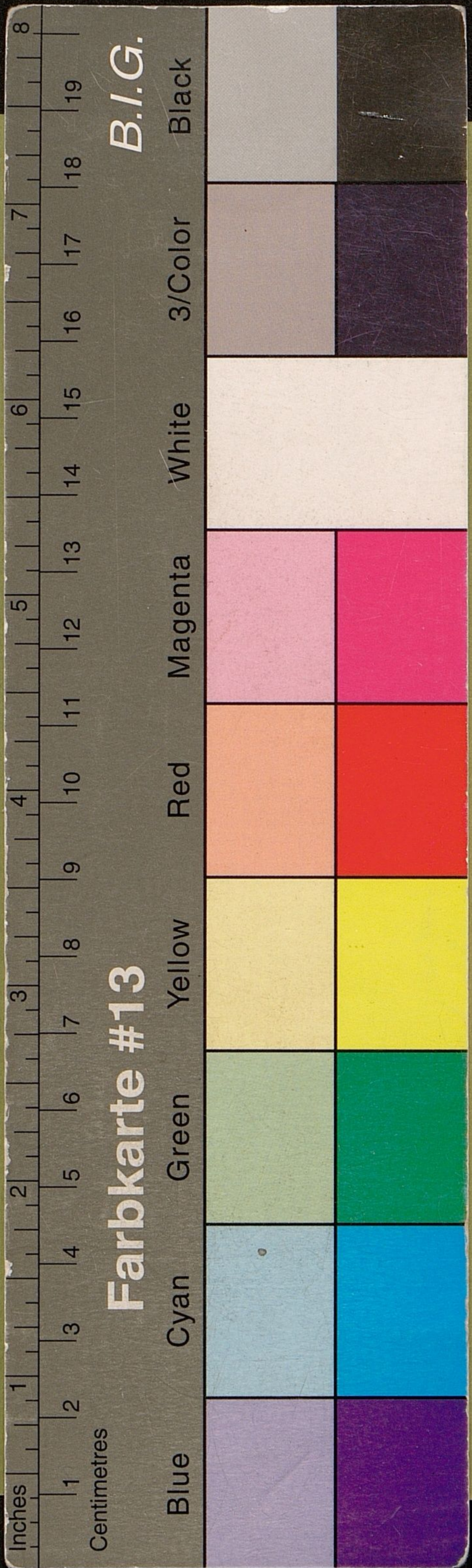
3

WOM

33

De
QVÆSTIONE ETHICA:
Quousq; Violentum
& Ignorantia Actiones homi-
num Inuitas reddant &
excusent?

Ad diem V. Aprilis, DEO dante,
publicè disputabunt

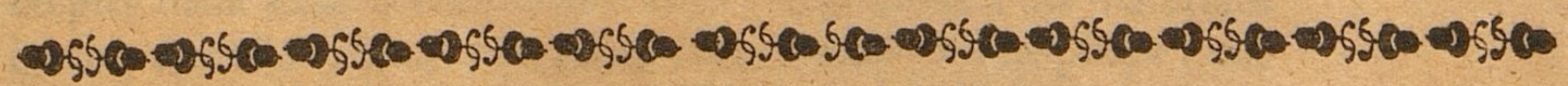
PRÆSES

M. JOHANNES Müller/

&

RESPONDENS

CONSTANTINUS ZECKA/
WITTEBERGA-SAXO.

WITTEBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. LXXVI.

